УДК 37(477)(092)Пог:[37.017:39(=161.2)](06)

Л. В. ТКАЧУК
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-3337-2546
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки та освітнього менеджменту
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
e-mail: larysa.tkachuk.2011@gmail.com

АНАТОЛІЙ ПОГРІБНИЙ: «ЗАХОТІТИ – І БУТИ УКРАЇНЦЯМИ»

Анотація. Представлено діяльність А. Г. Погрібного з утвердження української України. Схарактеризовано громадянську публіцистику вченого. Наголошено на ідеї «Великого Українця» щодо побудови України як європейськи зорієнтованої національної держави українського народу, в якій неухильно і послідовно підтримуються українські національні пріоритети – у політиці, економіці, культурі, мові.

Ключові слова: Анатолій Погрібний, громадянська публіцистика, утвердження української України, духовно-культурна та мовно-освітня політика держави, українство.

Анатолій Григорович Погрібний (1942–2007) – був ученим зі світовим ім’ям, доктором філології, професором Київського національного університету імені Тараса Шевченка та Українського Вільного Університету (Мюнхен), академіком АН Вищої школи України та Вільної Української Академії наук (Нью-Йорк), дійсним членом Наукового товариства ім. Т. Шевченка, одним із керівників Національної спілки письменників України, засновником та головою Всеукраїнського педагогічного товариства ім. Г. Ващенка (впорядковував, перевидавав і розповсюджував Ващенкові праці), лауреатом премій імені О. Білецького (1996), І. Огієнка (1998), І. Багряного (2002), Б. Грінченка (2004), Д. Нитченка (2004), Національної премії України ім. Т. Шевченка (2006).

Він – один із найактивніших учасників і організаторів Народного Руху України, Демократичної партії України, Конгресу української інтелігенції, член Української Всесвітньої Координаційної Ради.

У 1992–1994 рр. Анатолій Погрібний – перший заступник міністра освіти України, заступник Голови Комісії України у справах ЮНЕСКО. За його ініціативи проведено Перший з’їзд педагогічних працівників України, на якому було ухвалено Державну Національну програму «Освіта» («Україна XXI століття») (1993), що визначала провідну роль національного виховання в освітньому процесі. Він очолив авторський колектив розробників «Концептуальних засад демократизації та реформування освіти в Україні» (1997), де зазначалось, що освіта мусить бути на передовій нашого державотворення, мусить цементувати і ростити націю, здійснювати вирішальний внесок у згуртування суспільства довкола української ідеї. Погрібний запровадив атестацію чиновників на предмет знання української мови.

«Народний професор», «кумир думаючих студентів», «професіонал високого класу», «Великий Українець» [6, с.202] – Анатолій Григорович Погрібний – автор близько тридцяти історико- та теоретико-літературних, літературно-критичних і науково-публіцистичних монографій та понад тисячі статей у періодиці. Ці видання пронизані наскрізною ідеєю утвердження «української України (в нормальному, не звульгаризованому розумінні)» [6, с.208], сучасної європейської держави з чіткими національними пріоритетами в усіх сферах життя.

Він невтомно боровся за українство в українцях не лише як викладач і науковець, а і як ведучий циклу авторських радіопередач «Якби ми вчились так, як треба», про завдання і суть яких він говорив так: «Не донкіхотство це, звичайно, а прагнення змінити неприродний стан справ в Україні, зокрема і в культурно-мовній сфері, на таки природний, нормальний» [5, с. 240]. Його виступи зібрано в книгах: «Якби ми вчились так, як треба. Розмови про наболіле» (1999), «Розмови про наболіле, або Якби ми вчились так, як треба» (2000), «По зачарованому колу століть або Нові розмови про наболіле» (2001), «Поклик дужого чину» (2004), «Захочеш – і будеш» (2007) – «палких і болючих роздумів про націю й народ, про потребу «струсу просвітління» та усвідомлення своєї самоідентичності, про небезпеку державного й побутового нашого «недомислія», про єзуїтську стратегію націєвбивства («мова – то серцевинна точка, в яку найперше цілять, аби здійснити вбивство України») [1, с.96].

Анатолія Григоровича надзвичайно непокоїло те, в якому загрозливому становищі перебувала Україна, адже замість її поступового утвердження в усіх сферах спостерігалося «згортання національно зорієнтованих ініціатив, повернення до влади «колишніх» і реванш шовіністів» [6, с.207]. З цього приводу вчений риторично запитував: «Хто відповість за наявність цього симбіозу, цього конгломерату антиукраїнських вчорашніх та антиукраїнських сьогоднішніх, що має тенденцію визначати обличчя держави?» [5, с. 9].

Чим більше неукраїнської мови, тим менше України, стурбовано зазначав у своїй високоталановитій, аргументованій публіцистиці Анатолій Погрібний: «Наша мова як єдина державна мова в Україні і на сьогодні, і на прийдешні часи – це той рубіж, з якого ми, українці (до речі, спільно з чесними людьми – представниками інших етносів), ніколи, ні за яких обставин не зійдемо… Мусимо будувати Україну як європейськи зорієнтовану, соціально зорієнтовану національну державу українського народу, у якій має бути добре всім, але у якій мусять неухильно, послідовно підтримуватися українські національні пріоритети – у політиці, економіці, культурі, мові. Це й буде Шевченкова Україна. Це й буде наша Україна» [2].

Тривога, що звучить у публіцистиці вченого, породжена щирим прагненням переважної частини населення України «побудувати, нарешті, на її теренах повновартісну та повносилу європейську державу, а не частину «життєво важливого простору» якоїсь іншої [3, с.3]. Його найзаповітніша мрія – щоб Україна відбулася у всій своїй державній, націєтворчій і мовно-культурній повноті. Анатолій Погрібний хотів бачити нас Українцями, «він завзято боровся із зашкарублим малоросійством, вічними українськими духовними лінощами,

почуттям меншовартості, байдужістю й лякливою поміркованістю» [1, с.96]. Мріяв, щоб кожен українець «сповнився волею бути національно самим собою», переконував, що «альтернативи будівництву національної держави з українськими пріоритетами у всіх без винятку сферах життєдіяльності просто не існує», що національна безликість – шлях до остаточного краху; намагався утримати нас усіх від мерзотності спустошення й опідлення; закликав навчитися вимагати, «щоб на рівні держави були жорсткі вимоги до тих, хто, порушуючи національний мир та спокій, протистоїть нашому національному випростанню, вдаючись раз у раз до інсинуацій та провокацій?» [3, с.7].

«Трубить Трубіж»… Змучено, вимогливо, не дозволяючи гаяти часу ані днини. Інакше – загроза катастрофи, можливий крах усіх наших національних сподівань», – бив він у набат в останній своїй книжці, закликаючи «захотіти – і бути» Українцями» [4].

Список використаних джерел

1. Анатолій Григорович Погрібний. *Слово і Час.* 2007. №11. С.96.
2. Виступ А. Погрібного у часі вручення йому Президентом Віктором Ющенком диплому лавреата Національної премії України ім. Т. Шевченка (9 березня 2006 р.). URL: http://www.vashchenko.lviv.ua/ textes/va_j_vystup.html
3. Погрібний А. Бій за українську державність триває. Київське міське об'єднання Всеукраїнського товариства «Просвіта» ім. Тараса Шевченка. Київ, 2013. Серія «Пізнаймо себе, українці» № 4. 28 с.
4. Погрібний А. Захочеш – і будеш». Київ: ВЦ «Просвіта. 484 с.
5. Погрібний А. Раз ми є, то де? (З розмов про наболіле). Київ: Укр. письменник, 2003. 293 с.
6. Шебеліст С. Анатолій Погрібний – людина дужого чину. *Рідний край.* 2010. № 1. С. 202–210. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Almpolt_2010_1_35

UDC 37(477)(092)Пог:[37.017:39(=161.2)](06)

L. V. TKACHUK,
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-3337-2546
PhD in Pedagogical Science
Associate professor at the Department of Pedagogy and Educational Management
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University
e-mail: larysa.tkachuk.2011@gmail.com

ANATOLIY POHRIBNYI: "TO WANT TO BE UKRAINIAN"

Abstract. The author presents the activities of A. Pohribnyi on the establishment of Ukrainian Ukraine. The civil journalism of the scientist is characterized. The author emphasizes the idea of the "Great Ukrainian" to build Ukraine as a European-oriented nation-state of the Ukrainian people, which steadily and consistently supports Ukrainian national priorities in politics, economy, culture, and language.

Keywords: Anatolii Pohribnyi, civic journalism, establishment of Ukrainian Ukraine, spiritual, cultural, language and educational policy of the state, Ukrainians.